

Albert Camus

Căderea

Traducere din limba franceză și note
de Magda Răduță

POLIROM
2021

Încântătoare casă, nu-i așa? Cele două capete pe care le vedeți sunt capete de sclavi negri. E un însemn. Casa i-a aparținut unui vânzător de sclavi. Ah! Nu se-ascundea nimeni pe vremea aceea! Strigai în gura mare: „Ia uitați-vă, nu-s un oarecare, fac negoț cu sclavi, vând carne neagră“. Vă imaginați cum ar fi să spună azi cineva că asta îi e meseria, în public? Ce scandal! De aici îi aud pe confrății mei parizieni! Sunt intransigenți în chestiunea asta, n-ar ezita și ar lansa imediat două-trei manifeste, dacă nu chiar mai mult! După ce m-aș gândi puțin, mi-aș pune și eu semnătura lângă a lor. Sclavia, ah, dar nu, noi suntem contra! Că n-ai încotro și aduci sclavia la tine acasă ori în fabrici, bun, e în firea lucrurilor, dar să te și lauzi, asta-i culmea.

Știi bine că nu poți refuza să domini sau să fii slujit. Fiecare om are nevoie de sclavi ca de aer. Să comanzi înseamnă să respiri, nu sunteți de acord? Și chiar și cei mai dezmoșteniți ajung să respire. Chiar și ultimul om de pe scara socială are perechea ori copilul lui. Dacă e necăsătorit, un câine. Esențialul, până la urmă, e să poți să te înfurii fără ca celălalt să aibă dreptul să răspundă. „Nu-i răspunzi tatălui tău“, știți vorba asta? Într-un anume sens, e o ciudățenie. Cui să-i răspunzi pe lumea asta, dacă nu celui pe

care-l iubești? În alt sens, e convingătoare. Trebuie să aibă cineva ultimul cuvânt, într-adevăr. Dacă nu, oricărei judecăți i se poate opune alta – așa n-am mai termina niciodată. Puterea, dimpotrivă, tranșează totul. Ne-a trebuit ceva timp, dar până la urmă am înțeles. De pildă, trebuie să fi văzut deja, bătrâna noastră Europă filosofează, în sfârșit, așa cum se cuvine. Nu mai spunem, ca în timpurile naive: „Eu așa cred. Obiecțiile dumneavoastră care sunt?“. Am devenit lucizi. Am înlocuit orice dialog cu un comunicat. „Ăsta-i adevărul“, zicem noi. „Puteți să-l discutați, firește, nu ne interesează. Dar, în câțiva ani, poliția vă va arăta că am dreptate.“

Ah, planeta noastră dragă! Acum toate sunt clare pe-aici. Ne cunoaștem unii pe alții, știm de ce suntem în stare. Mie unul, ca să schimbăm exemplul, dacă nu chiar subiectul, mi-a plăcut întotdeauna să fiu slujit cu zâmbetul pe buze. Dacă servitoarea mea era tristă, îmi făcea zilele amare. Firește că avea dreptul să nu fie veselă câteodată. Dar îmi ziceam că ar fi fost mai bine pentru ea să-și fi făcut slujba râzând, și nu plângând. În realitate, pentru mine ar fi fost mai bine. Totuși, fără să fie strălucit, raționamentul meu nu era cu totul idiot. La fel, refuzam mereu să mănânc în restaurantele chinezești. De ce?

Pentru că asiaticii, când tac și se află în fața albilor, au deseori un aer disprețuitor. Și-l păstrează, firește, și când aduc mâncarea! Cum să te mai bucuri de puiul glazurat și mai ales cum să te uiți la ei și să te gândești că lumea are dreptate?

Între noi fie spus, servitutea, de preferință zâmbitoare, e deci inevitabilă. Dar nu trebuie să recunoaștem așa ceva. Acela ce nu poate să nu aibă sclavi nu-i mai bine să le spună oameni liberi? Mai întâi, din principiu, și apoi, pentru a nu-i aduce la disperare. Le datorăm această compensație, nu-i așa? Astfel, ei vor continua să zâmbească, iar noi ne vom păstra conștiința împăcată. Altminteri, am fi obligați să ne schimbăm părerea despre noi înșine, am înnebuni de durere sau chiar am deveni modești, se poate întâmpla orice. Prin urmare, jos cu însemnele, iar acesta e chiar scandalos! De altfel, dacă toată lumea s-ar da în vileag, hm, dacă și-ar declara adevărata meserie sau identitate, n-am mai ști de capul nostru! Imaginați-vă cărțile de vizită: Dupont, filosof fricos, ori proprietar creștin, ori umanist adulter, avem de unde alege, zău. Dar ar fi iadul pe pământ! Da, așa trebuie să arate iadul: străzi pline de însemne și nici o posibilitate de-a explica ceva. Ești etichetat, o dată pentru totdeauna.

Dumneavoastră, de pildă, dragul meu compatriot, gândiți-vă puțin ce însemn vi s-ar potrivi. Nu ziceți nimic? Lăsați, îmi spuneți mai târziu. Pe al meu îl știu, în orice caz: o față dublă, un Ianus plin de farmec, și, deasupra, deviza casei: „Nu vă încredeți“. Pe cărțile de vizită: „Jean-Baptiste Clarence, actor“. Uitați, la puțin timp după seara despre care vă vorbesc, am descoperit ceva. De fiecare dată când mă despărțeam de un orb, pe trotuarul unde îl ajutasem să ajungă, îl salutam. Gestul de a-mi fi ridicat pălăria nu-i era destinat lui, firește, el nu putea să-l vadă. Așadar, cui i se adresa? Publicului. După ce ți-ai jucat rolul, saluți. Deloc rău, hm? În altă zi, tot cam atunci, i-am răspuns unui șofer care îmi mulțumea pentru ajutor că nimeni n-ar fi făcut la fel. Voiam să zic, bineînțeles, că oricine ar fi făcut. Dar nefericitul lapsus mi-a rămas pe suflet. Eram, într-adevăr, imbatabil la capitolul modestie.

Trebuie să recunosc spăsit, dragul meu compatriot, că am plesnit mereu de vanitate. Eu, eu, eu, iată refrenul vieții mele, care răsuna în tot ce ziceam. N-am fost niciodată în stare să vorbesc fără să mă laud, mai ales dacă o făceam cu acea ostentativă discreție al cărei secret îl știam bine. E adevărat că am fost mereu liber și puternic în viața asta. Mă simțeam, pur și simplu, liber în comparație cu toți ceilalți din

excelentul motiv că nu vedeam în nimeni un egal. M-am apreciat mereu ca mai inteligent decât restul lumii, v-am spus, dar și mai sensibil și mai priceput, trăgător de elită, șofer inegalabil, amant mai bun. Chiar și în domeniile în care era ușor să-mi demonstrez inferioritatea, cum ar fi tenisul, de pildă, unde eram doar un partener acceptabil, mi-era greu să nu cred că, dacă aș avea timp să mă antrenez, i-aș întrece pe cei aflați pe primele locuri. Nu-mi recunoșteam decât superiorități, ceea ce explica și bunăvoința, și seninătatea mea. Când mă ocupam de altcineva, o făceam din condescendență pură, bucurându-mă de toată libertatea, și meritul mie îmi revenea în întregime: mai urcam o treaptă în dragostea pe care mi-o purtam.

Am descoperit aceste evidențe încet-încet, împreună cu alte adevăruri, în perioada de după seara despre care v-am vorbit. Nu imediat, nu, nici foarte limpede. A trebuit, mai întâi, să-mi recapăt memoria. Treptat, lucrurile mi-au devenit mai clare, am învățat un strop din ceea ce știam deja. Până atunci, mă ajutase întotdeauna o uimitoare putere de-a uita. Uitam tot, începând cu hotărârile pe care le luam. În definitiv, nimic nu conta. Război, sinucidere, dragoste, mizerie, eram atent la toate, firește, când mă obligau

circumstanțele, dar într-o manieră politicoasă și superficială. Uneori mă prefăceam pasionat de o cauză străină vieții mele de zi cu zi. În realitate, însă, nu mă implicam în nici un fel, bineînțeles, în afara cazului în care libertatea îmi era amenințată. Cum să vă spun? Trecea pe lângă mine. Da, totul trecea pe lângă mine.

Să fim drepți: se întâmpla ca uitările mele să fie lăudabile. Ați băgat de seamă că există oameni a căror religie constă în a ierta toate greșelile și care le iartă, într-adevăr, dar nu le uită niciodată. N-aveam o croială așa de bună ca să iert toate greșelile, dar sfârșeam întotdeauna prin a le uita. Și cineva convins că îi port pică nu-și credea ochilor când se trezea că-l salut cu un zâmbet larg. După cum îi era felul, ori îmi admira măreția sufletului, ori îmi disprețuia lașitatea, fără a se gândi că gestul meu avea un motiv mai simplu: îi uitasem până și numele. Aceeași infirmitate care mă făcea indiferent sau ingrat trecea atunci drept mărinimie.

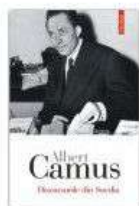
Trăiam așadar fără altă continuitate decât aceea a lui eu-eu-eu, zi după zi. Zi după zi femeile, zi după zi virtutea ori viciul, zi după zi, ca un câine, dar în fiecare zi eu însumi, neclintit la post. Înaintam așa la suprafața vieții, prezent, într-un fel, în cuvinte, dar niciodată în realitate.

Seria de autor Albert Camus

PREMIUL NOBEL PENTRU LITERATURA

„Era unu după miezul nopții, cădea o ploaie mărunță, mai degrabă o burniță, care făcea trecătorii și mai rari la ceasul acela. Veneam de la o prietenă care, cu siguranță, adormise deja. Mă bucuram să merg așa, pe jos, puțin amorțit, cu trupul potolit și străbătut de un sânge domol ca ploaia de afară. Pe pod am trecut prin spatele unei umbre aplecate peste parapet care părea că se uită la fluviu. Ajungând mai aproape, am deslușit o femeie tânără și subțire, îmbrăcată în negru. Între părul închis la culoare și gulerul paltonului nu se vedea decât o ceafă proaspătă și udă de ploaie, la care n-am rămas indiferent. Dar, după o ezitare, mi-am continuat drumul. La capătul podului, am luat-o pe chei spre Saint-Michel, unde locuiam. Făcusem deja poate vreo cincizeci de pași când am auzit un zgomot care, în ciuda distanței, mi s-a părut asurzitor în liniștea nopții, zgomotul unui corp care se prăbușește în apă. M-am oprit în loc, dar fără să mă întorc. Aproape imediat am auzit un țipăt, repetat de câteva ori, care cobora și el pe fluviu, dar care s-a oprit dintr-odată. Liniștea care a urmat, în noaptea deodată încremenită, mi s-a părut fără sfârșit.“

Albert Camus

În Seria de autor Albert Camus
va apărea:
Discursurile din Suedia

ISBN 978-973-46-8297-3

www.polirom.ro

Carte publicată și în ediție digitală